

Prof. zw. dr hab. Tadeusz Wieczorek

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

**WINCENTY WRZEŚNIEWSKI,
SZKOLNICTWO ROLNICZE W WIELKOPOLSCE
W LATACH 1989-2004**

**Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu,
Rozprawy Naukowe 457, Poznań 2013, ss. 462**

Zasięg chronologiczny rozprawy *Szkolnictwo rolnicze w Wielkopolsce w latach 1989-2004* wyznaczają dwie ważne daty w najnowszych dziejach Polski: 4 czerwca 1989 r. – pierwsze częściowo wolne wybory do Sejmu w powojennej Polsce i 1 maja 2004 r. – wstąpienie Polski do Unii Europejskiej. Przemiany w szkolnictwie rolniczym po przełomie ustrojowym, urynkowaniu gospodarki i decentralizacji zarządzania krajem, w tym także oświatą, są głównym przedmiotem studiów, których wyniki przedstawia to studium.

Praca składa się z siedmiu rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii, aneksu, indeksu nazwisk, wykazu rysunków, tabel i skrótów oraz starannie przygotowanego *Summary*. Konstrukcja opracowania jest przejrzysta i logiczna. Przyjęty w niej chronologiczno-przedmiotowy układ treści jest najbardziej odpowiedni ze względu na charakter opracowania i dziedzinę nauki, do której temat należy.

Przeprowadzone badania wpisują się w konwencję i tradycje badań regionalnych, bo z założenia dotyczą Wielkopolski, jednego z najstarszych historycznie i etnograficznie regionów Polski. Studia nad szkolnictwem rolniczym w Wielkopolsce, w wyznaczonym cezurą zasięgu historycznego 15-letnim okresie transformacji

ustrojowej, są jednak integralnie związane z tym, co działo się w całej Polsce i z jej przeszłością. Widać to wyraźnie w konstrukcji i kompozycji tekstu rozprawy.

Rozdział pierwszy przedstawia tradycje kształcenia rolniczego w Wielkopolsce, w tym między innymi: oświatę rolniczą w okresie zaboru pruskiego, w II Rzeczypospolitej, w okresie okupacji i w Polsce Ludowej. W rozdziale drugim autor prezentuje przesłanki zmian strukturalno-organizacyjnych zasadniczego i średniego szkolnictwa rolniczego, takie jak: transformacja ustrojowa kraju, zmiany w stosunkach własnościowych w rolnictwie, urynkowanie produkcji rolniczej, wprowadzenie nowoczesnych technik i technologii produkcji, edukacja ekologiczna i sozologiczna, wpływ procesu akcesyjnego do Unii Europejskiej i wzorców nowoczesnego kształcenia rolniczego (w Danii, Holandii, Francji i Niemczech), przemiany systemu edukacji w Polsce oraz zmiany w kwalifikacjach i kompetencjach absolwentów szkół rolniczych.

Podstawy prawne i organizacyjne funkcjonowania zasadniczego i średniego szkolnictwa rolniczego w Wielkopolsce zostały omówione w rozdziale trzecim. Przedstawia on między innymi: prawne podstawy organizacji oświaty rolniczej w Polsce, finansowanie szkolnictwa rolniczego, geografie szkolnictwa rolniczego w Wielkopolsce, jego strukturę organizacyjną i miejsce w strukturze szkolnictwa zawodowego, prowadzenie i nadzór nad szkołami rolniczymi. Rozdział czwarty dotyczy organizacji i treści kształcenia rolniczego w szkołach zasadniczych i średnich, w tym: bazy dydaktycznej, kształcenia teoretycznego w zakresie przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych, kształcenia praktycznego (w bazie szkolnej i pozaszkolnej, na praktykach krajowych i zagranicznych), relacji między kształceniem teoretycznym i praktycznym, działalności usługowej i społecznej szkół rolniczych.

Ostatnie dwa rozdziały są poświęcone uczniom i absolwentom oraz kadrze pedagogicznej. Przedstawiono w nich wyniki analizy rekrutacji i stanu liczbowego uczniów, ich motywów wyboru szkoły rolniczej, charakterystyka absolwentów i ich funkcjonowanie w zawodzie. Na tle wzorcowej i empirycznej sylwetki nauczyciela szkoły rolniczej został omówiony system kształcenia, doksztalcania i doskonalenia nauczycieli.

Zarysowana w dużym skrócie struktura zawartości treściowej tej rozprawy świadczy o tym, że autor postrzega badane zagadnienie w sposób kompleksowy i opracował je z dużą znajomością rzeczy. Stoi za tym wieloletnie doświadczenie zawodowe na stanowisku nauczyciela szkoły rolniczej, pracownika nadzoru pedagogicznego i administracji oświatowej. Nie bez znaczenia jest też dostrzegalne w tekście rozprawy widoczne zaawansowanie autora w rozwoju naukowym i w sztuce pisarstwa naukowego. Przemawia za tym oparcie rozprawy na wyczerpującej bazie wyjściowej, którą są szerokie badania literatury przedmiotu i umiejętne spożytkowanie wyników tej krytycznej analizy, jednocześnie przy dobrym metodologicznym uzasadnieniu problematyki badawczej, lokującej się w obszarach wiedzy niepewnej o szkolnictwie rolniczym.

Na podkreślenie zasługuje również bogactwo i różnorodność bazy empirycznej tej naukowej penetracji, skompletowanej dzięki użyciu wielu różnych metod i narzędzi badawczych. Wykorzystano tu źródła zdeponowane w wielu różnych archiwach i instytucjach oświatowych, źródła drukowane dotyczące regulacji prawnych i danych statystycznych a także zasoby prasowe. Tak zgromadzony materiał empiryczny został uzupełniony informacjami pochodzącymi z wywiadów z kierownikami oddziałów oświaty rolniczej, dyrektorami szkół i nauczycielami, kierownikami szkolenia praktycznego, kierownikami gospodarstw i warsztatów szkolnych oraz doradcami metodycznymi. Sondażowe badania opinii były prowadzone także wśród uczniów i absolwentów szkół rolniczych.

Ideą przewodnią wyznaczającą cel poznawczy rozprawy i jej wartości aplikacyjne jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: jaka powinna być współczesna szkoła rolnicza, aby mogła sprostać oczekiwaniom związanym z kształceniem na potrzeby rolnictwa i gospodarki żywnościowej w warunkach gospodarki rynkowej? Autor zgromadził szeroki i różnorodny materiał, który umożliwił mu sformułowanie wiele interesujących wniosków korespondujących z tak sformułowaniem pytaniem.

Swobodna narracja, bez przesadnej systematyzacji zawartości treściowej powoduje, że praca nabiera oryginalności w porównaniu z dotychczasowymi opracowaniami z dziejów szkolnic-

twa rolniczego. Zarówno pod względem merytorycznym jak i językowym praca jest w pełni poprawna.

Rozprawa ma dużą wartość poznawczą. Stanowi udaną próbę syntezy wielu opracowań koncepcyjnych, analitycznych, przyczynkowych i monograficznych. Krytyczna analiza dotychczasowej literatury z zakresu oświaty rolniczej, wsparta reprezentatywnymi dla Wielkopolski wynikami empirycznych badań własnych, umożliwiła autorowi napisanie rozprawy, która wnosi jednoznacznie określony wkład w rozwój teorii kształcenia rolniczego.

Praca Wincentego Wrzeźniewskiego ma także trudne do przecenienia wartości praktyczne. Sformułowane w niej wnioski aplikacyjne, oparte na wynikach badań i bogatym doświadczeniu zawodowym autora zdobytym w kraju i zagranicą, mogą być wykorzystane w tworzeniu nowoczesnej szkoły rolniczej, która byłaby w stanie kształcić na potrzeby wsi i rolnictwa, zgodnie z koncepcją wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.